

Lezing “Taal, cultuur en identiteit in Noord-Brabant”

Door Jos Swanenberg op dinsdag 24 januari 2023 in wijkcentrum De Wildacker

Prof. dr. Jos Swanenberg is bijzonder hoogleraar ‘Diversiteit in Taal en Cultuur in Brabant’ aan de Universiteit van Tilburg. Hij werkte tot 2022 als adviseur voor de stichting Erfgoed Brabant, vooral op het gebied van dialecten en volkscultuur.

De aangekondigde lezing stond in een grote belangstelling getuige het aantal bezoekers. 55 Personen waren bij de presentatie aanwezig in de Wildacker.

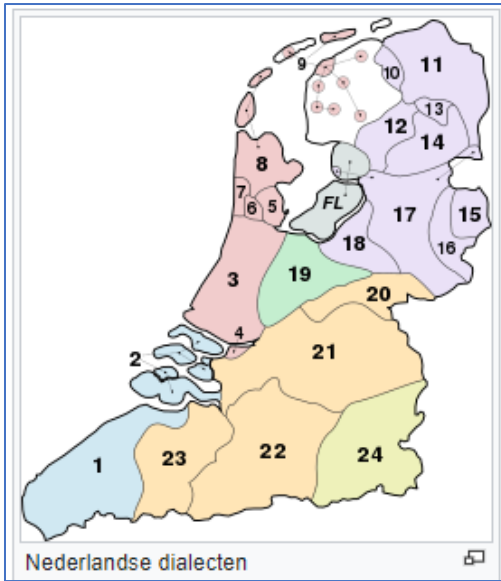
De heer Jos Swanenberg stond eerst stil bij het begrip de Brabantse Identiteit. Door middel van een getoonde landkaart van de huidige provincie Noord-Brabant werd weergegeven dat de provincie in twee grote delen opgesplitst kan worden. Het riviertje De Donge vormt een scheiding tussen beide gebieden. Niet alleen de waterscheiding geeft de verschillen aan. Ook historisch-bestuurlijke aspecten hebben bijgedragen aan de onderlinge verschillen. Midden- en Oost Brabant vormden c.a. 500 jaar geleden een groot deel van het hertogdom Brabant rechtstreeks onder aansturing van de hertog van Brabant. West-Brabant kende in die tijd een onderverdeling in de Baronie van Breda en het Markizaat van Bergen op Zoom. Van de huidige provincie Noord-Brabant hoorden de Westhoek en het land van Heusden en Altena onder het leenheerschap van Holland. Pas aan het einde van de vijftiende eeuw werd het Land van Cuijk ingedeeld bij het Hertogdom Brabant. Toch noemen en voelen de huidige bewoners zich allen Brabanders, Brabanders in verschillende variëteiten en met diverse achtergronden.

Taal kent ook verschillen tussen de streektaal en de cultuurtaal. De Nederlandse standaardtaal, is ontstaan uit de dialecten van Vlaanderen, Brabant en Holland. In een gebied is er steeds een dominante taal. Heel wat omstandigheden spelen een rol om die dominantie teweeg te brengen. Vrijwel steeds bezit de cultuurtaal in kwestie politieke, sociale of economische sterkte. Niet iedereen in Nederland spreekt hetzelfde Nederlands. Er is ook nog zoiets als een regionaal accent en er zijn woorden die bij een bepaalde streek horen zoals frietje tegenover patatje.

Een dialect is op de eerste plaats een taalvariëteit van een bepaalde plaats of streek. Steeds minder mensen spreken een dialect.

Dialecten worden niet schriftelijk, maar mondeling overgeleverd. Ze zijn spontaan en vaak veel interessanter dan de standaardtaal door de vrijheid die ze kennen. De dialecten evolueren en kennis van die evoluties is onontbeerlijk als je klankverandering wil bestuderen.

Dialecten in de provincie Noord-Brabant maken deel uit van Brabants Erfgoed. Historische en culturele ontwikkelingen en de heersende religie hebben invloed (gehad) op de verschillen binnen de Brabantse dialecten

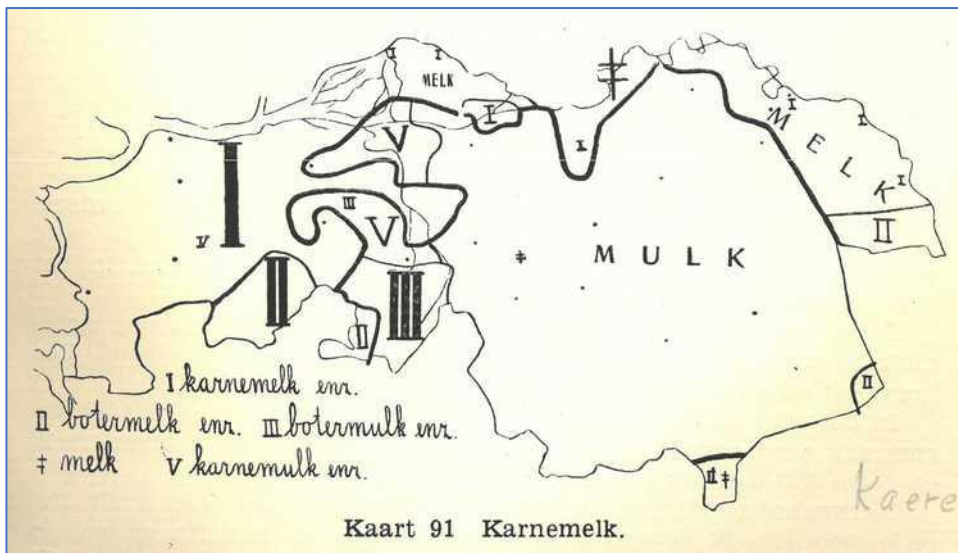

Zuidelijk-Centrale groep

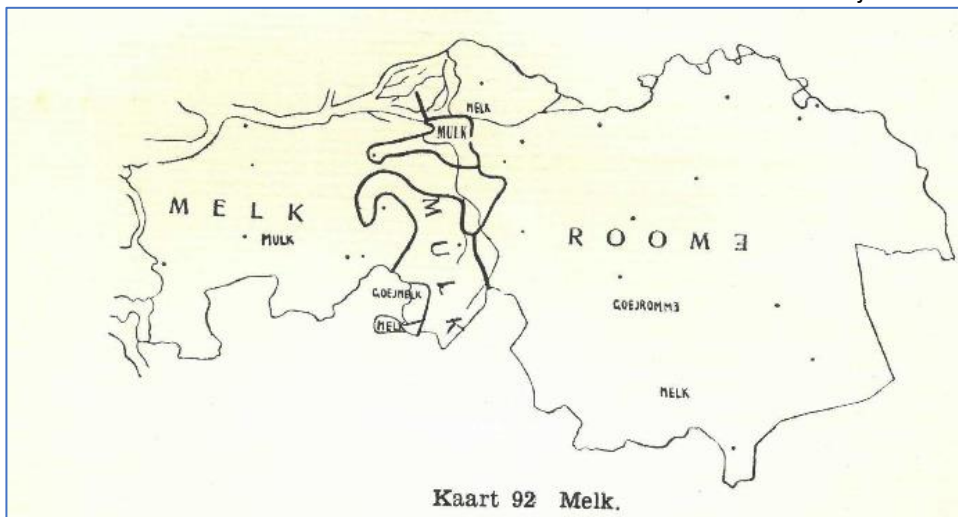
- 20. Zuid-Gelders
- 21. Noord-Brabants
- 22. Brabants
- 23. Oost-Vlaams

① nl.wikipedia.org

Noord-Brabantse uitspraak van: ② Karnemelk, ③ Melk en ④ Kippen

© en © Weijnen 1937

④ Weijnen 1937

Tot slot nog enkele (Noord-)Brabantse uitspraken

- Ik ben afgewerkt - Je bent klaar met werken.
- Wa zedde nou? - Dat meen je niet!
- Hou doe! - Doei!
- Aangereden - Je bent onderweg.
- Sproeier - Ander woord voor douche.
- Ons mam - Of ons pap, ons oma... oftewel: mijn moeder, mijn vader, mijn oma.
- Das nie - Je hebt ergens een andere mening over.
- Zund - Jammer!
- Onder hockey zitten - Zeg je als je op hockey zit.
- Steggelen – Verbaal ruzie maken
- Bekant - bijna.
- Akkedeere - Goed met elkaar overweg kunnen.
- Meesepesant - Tegelijkertijd.
- Braoierd - Prutser.
- Ik zit langs jou - Ik zit náást je.
- Peperkoek - Terwijl de rest van Nederland ontbijtkoek zegt.
- Frietje satésaus – Patatje pinda
- Traktement – (Zak-)geld.
- Pilsje – biertje

Kees Wouters - Werkgroep Lezingen en Excursies